

A Műtárgyfelügyeleti Iroda 2005. évi eredményei

Az elmúlt évekhez képes kiemelkedően sikeres évet zárhatott 2005-ben a Hivatal műtárgyfelügyelete.

Az éves munka legnagyobb eredményének tarthatjuk, hogy hosszas „lappangás” után a Hivatal műtárgyfelügyelete látható, kézzelfogható módon jelent meg ügyfelei illetve a nyilvánosság előtt is. A kiviteli engedélyezéssel, védetté nyilvánítással ill. a felügyelettel kapcsolatos szerteágazó alapfeladataink folyamatos és zökkenőmentes ellátása mellett (ügyeink száma az előző évihez képest több, mint 20 %-kal növekedett, így intézkedéseink száma elérte a három és fél ezret!) meg tudtuk szervezni, hogy végre megkezdődjön a rendszeres, az éppen folyamatban levő ügyeinktől független szemlézések sora. A Műtárgyfelügyeleti Iroda országos illetékességénél és szakterületi tagozódásánál fogva ez a mintegy 100 soron kívül meglátogatott helyszínen ellenőrzött kb. 2.000 védett műtárgy szemléje igen nagy szervezőmunkát igényelt, hiszen az Iroda mind a hat műtárgyfelügyelője külön-külön műtárgy- ill. ügycsoportért felelős az ország egész területén. Ezek alkalmával a minisztérium vagy múzeumok által a korábbi évtizedekben védetté nyilvánított műtárgyállományt ellenőriztük, s az általános tapasztalat meglepően pozitív volt: a szemlélő műtárgyfelügyelőket szinte mindenhol készséggel fogadták a tulajdonosok. Ugyancsak fontos volt, hogy az elmúlt esztendőben szinte minden fontos árverésen, ahol védett műtárgyakat árvereztek, jelen voltunk. Bizonyára a személyes jelenlét, a közvetlenebb kapcsolatok is hozzájárulhattak ahhoz, hogy lassanként a műkereskedelem résztvevőiben is tudatosult a Hivatal léte és szerepe. A szélesebb nyilvánossághoz is szólt a műtárgyfelügyelet kiállításokon való megjelenése: a novemberi Kriminálexpón a műkincsekkel kapcsolatos bűnözés elleni küzdelemben vállalt szerepünket mutathattuk be, majd még ugyanebben a hónapban a hazai műkereskedelem seregszemlájén, a Múcsarnokban megrendezett Antik Enteriőr országos régiség-kiállítás és -vásáron is önálló tájékoztató standdal jelentünk meg. Ezek az alkalmakon, de akár közvetlenül postán is igyekeztünk minden érintetthez eljuttatni tájékoztató anyagainkat, melyek köre ez évben két újabb színes nyomtatott szórólappal bővült: a Hivatal műtárgyfelügyeletét bemutató kihajtható tájékoztató mellett hasonló formátumban adtuk közre a műkereskedők nemzetközi etikai kódexét és ennek párjaként a műtárgyvásárlók számára készített ugyancsak nemzetközi etikai ajánlásokat. Internetes honlapunk műtárgyas oldalait is folyamatosan frissítettük, de emellett a sajtóban is igyekeztünk megjelenni (napilapok, rádió, TV, stb.). A közönség felé való nyitás igen fontos eleme volt, hogy az egyetemi képzésben is egy-egy órával megjelentünk: nemcsak a pesti művészettörténész és muzeológus hallgatók előtt, hanem az ELTE jogászhallgatói előtt is.

Természetesen a szakmai és egyéb munkakapcsolatokat is szorosabbra kellett fűznünk. E téren nagy jelentőségű előrelépésnek tekinthetjük a szakértőként mellettünk álló közgyűjteményekkel folytatott egyeztetés sorozatot (eddig hét közgyűjteményt kerestünk fel), melynek során a napi munkakapcsolat kérdéseit tekintettük át, s melyet 2006-ban is folytatni szeretnénk. Ugyancsak nagy haladást értünk el a kulturális javakkal kapcsolatos bűnözés elleni küzdelemben a rendőrséggel és a vámszervekkel való együttműködés kialakításában és elmélyítésében. A még 2004-ben megkezdett széleskörű adatgyűjtést folytatva internetes honlapunkon (mintegy 6-700 műtárgy

adatával, fényképével) létrehoztuk a lopott műtárgyak adatbázisát, mely ma – a rendőrséget is beleértve – az egyetlen, bár messze nem teljeskörű, ilyen jellegű országos nyilvántartás. Ezt egészítettük ki a 2005. év elejétől egy ingyenes adatküldő szolgáltatással: műkereskedők és minden érdeklődő számára, aki ide bejelentkezett, közvetlen elektronikus levélben küldjük meg az adatbázisba bekerülő lopott műtárgyak adatait. A rendvédelmi szervekkel folytatott napi munkakapcsolat, a számukra több alaklommal is biztosított képzés illetve szakértés (több, mint 20 alkalommal, munkaidőn kívül is!) valamint egyéb szakanyagok rendelkezésre bocsátása, az adat- és egyéb információáramlás kiépítése eljutott oda, hogy egy háromoldalú együttműködési megállapodás előkészítését is megkezdjük, melyet reményeink szerint hamarosan a három hatóság vezetője (ORFK-VPOP-KÖH) kézjegyével is elláthat. Ezt az együttműködést segítette elő a vámszervek által kezdeményezett (francia) EU-s projekt is, melyhez örömmel csatlakoztunk, s ennek keretében került ki az év végén a nyomdából a „Kézikönyv a kulturális javak forgalmával kapcsolatos vám- és pénzügyőrségi feladatokról” című több, mint százoldalas kiadvány. Az együttműködést annál is inkább kell értékelnünk, mert az ágazatok közötti rendszeres és intézményes együttműködésnek e téren igen gyér hagyományai voltak, s így csaknem az alapoktól kellett elindulnunk.

Ugyancsak ez évben fejeződött be a még 2004-ben megkezdett holland projektünk, mely a Hivatal műtárgyfelügyeleti tevékenységének fejlesztését és az EU előírásoknak megfelelő működését illetve kialakítását volt hivatott szolgálni. A projektben elsajátított módszertani ismeretek mellett – a holland kollégák széleskörű kapcsolataink és ismereteink keresztül – európai kitekintést is kaphattunk, s legfontosabb eredményként saját „alprojekteket” fogalmazhattunk meg: közgyűjteményi egyeztetések, szemle-projekt.

Az év elején immár az EU teljes jogú tagjaként először kaptunk meghívást Brüsszelbe a Kulturális Javak Tanácsadó Bizottsága évi soros ülésére, s részvételünkkel, rendszeres adatszolgáltatásainkkal, tájékoztatásainkkal és új kapcsolatainkkal bekerülhettünk az európai „vérkeringésbe”.

Az év szintén kiemelkedő munkája volt (mely kisebbrészt áthúzódik még a 2006. évre is), a tevékenységünket meghatározó jogszabályok módosításának előkészítése. A módosítás során elsősorban a törvény és a rendeletek – munkánk során felszínre került – hibáit javítottuk ki, illetve igyekeztünk azokat egyszerűsíteni és ésszerűsíteni. Ennek során sajnálatos módon a műtárgy kivitel szabályait nem tudtuk – teljes egészében – a terveink szerint egyszerűbbé és az örökségvédelem célját is jobban szolgáló eszközzé alakítani, – a francia modellt megismerve és azt szem előtt tartva kialakított – javaslatunkkal már elkéztünk, azt a hivatalos előterjesztések közé már nem tudtuk bevinni. Összességében azonban reméljük, hogy a módosítások a műtárgyak hatékonyabb védelmét fogják szolgálni, s hamarosan alkalmunk lesz a kimaradt elképzelések megvalósítására is.

Munkánk színvonala és elismertségünk szempontjából is elengedhetetlenül fontos, hogy folyamatosan képezzük magunkat. Ennek részeként az év során sikerült néhány múzeumi raktárban és nagyobb kiállításon szakvezetéssel ismereteinket gyarapítani. Örömmel vettük – kötelező EU-s feladataink és külföldi ügyfeleink miatt is, – hogy a Műtárgyfelügyeleti Iroda munkatársainak majdnem fele (3 fő) részt vehetett a Hivatal által biztosított angol nyelvi továbbképzésen.

Eredményeink mellett sajnos kudarcokkal is szembesülnünk kellett. A korábban meglehetősen nagy számban, nem szakmai szempontok alapján védetté nyilvánított

műtárgyállományt továbbra is „koloncként” kellett hordanunk, rengeteg munkánkat és energiánkat felemésztve. Ugyancsak megoldhatatlan feladat elé állított a korábban védetté nyilvánított, de időközben nyomavesztett műtárgyak felkutatása. (Ez tapasztalataink szerint a teljes állomány harmada-negyede lehet!) Sajnos nem egy esetben éppen közgyűjteményi munkatársainkkal is küzdelmeket kellett folytatnunk, mely ugyancsak (közös) munkánk hatékonyságát rontotta.

A fenti eredmények, sikerek fontos előfeltétele volt, hogy a Műtárgyfelügyeleti Iroda – immár kerek egy éve – 2004. decemberében, hosszú, többéves vajúdas után végre elnyerte azt a szervezeti formát, önállóságot, ami a kulturális javak hatékonyabb védelme érdekében elengedhetetlen. Ez egyúttal azt is jelentette, hogy az eddigi szervezeti bizonytalanságok, tisztázatlan viszonyok miatt széthúzó erőket egy irányba lehetett terelni, így a „szekér, hogy a lovak egy irányba kezdték húzni”, végre elindult. Összességében tehát látható, hogy az elmúlt év valóban sikeres volt, de az eredményei javarészt belső, a hivatali munkát támogató és javító feltételekre irányult, így a 2005. évet az építkezés időszakának tekinthetjük.